

เศรษฐศาสตร์การเมืองอาเซียน: ความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมอาเซียน
ตามหลักเศรษฐศาสตร์แบบพึ่งพา*

ECONOMICS OF ASEAN POLITICS, RELATIONS BETWEEN ASEAN
COUNTRIES BASED ON ECONOMICS DEPENDENCY

กิตติพงษ์ โคตรจันทิก, พระศิวกอร์ ปณณวาทุโธ, พระสมุห์บัว ทีปธมโม

Kittipong Khotchunthuek, Phrasiwakorn Panyawoottho, Phrasamubua Dipathammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: yuttana.pra@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา EEC ใครได้ใครเสีย (หรือประชาชนได้อะไร) และเพื่อเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกโดยได้วิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญได้แก่ ด้านสังคมและกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคง ด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขจากการศึกษาพบว่าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกก่อให้เกิดประโยชน์และผลกระทบหรือผลเสียในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวดังนั้นการที่รัฐดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจำเป็นต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจเพื่อแลกกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมและกฎหมาย เศรษฐกิจ ความมั่นคง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข โดยหาวิธีการหรือแนวทางในการป้องกันผลกระทบ ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในพื้นที่ EEC เพื่อเตรียมรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรมการค้า การลงทุน การขนส่งระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวการให้บริการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้น

คำสำคัญ: เศรษฐศาสตร์การเมือง; ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ; ประชาคมอาเซียน; เศรษฐศาสตร์พึ่งพา

Abstract

This article aims to study the EEC. Eastern Economic Corridor (EEC) who gains who loses (or what does the people gains) and to propose a useful approach and reduce the impact on the Eastern Special Development Zone. By analyzing important issues such as Social and legal, economic, security Environment and Public Health. The study result found that to the development of the special economic zone in the eastern

* Received May 25, 2020; Revised June 9, 2020; Accepted June 15, 2020

region has the benefits and impacts or disadvantages of various aspects. Therefore, the government development of the special economic zone in the Eastern region must consider economic worthiness in exchange for the effects that will occur on society and the law, economy, security, environment and public health. By finding methods or guidelines for preventing impacts As well as increasing the potential and creating opportunities for the people in the EEC area to prepare to be an industrial zone for trade, investment, international transportation, Tourism, services and the economic changes that are about to happen.

Keywords: Political Economy; International Relations; ASEAN Community; Economics Dependency

บทนำ

ภูมิภาคเอเชีย เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนโลก ทั้งด้านการลงทุน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีประเทศจีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ รวมทั้งอาเซียน เป็นหัวใจหลักของการขับเคลื่อน ด้วยประชากรรวมกว่า 3.5 พันล้านคน และ GDP คิดเป็น 32% ของ GDP โลก ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมต่อกับกลุ่มเศรษฐกิจในทวีปเอเชีย จากเหนือสู่ใต้ ตั้งแต่จีนลงสู่อินโดนีเซีย จากตะวันออกมายังตะวันตกตั้งแต่เวียดนาม ข้ามไปจนถึงเมียนมา และเป็นจุดยุทธศาสตร์ของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ในด้านการผลิต การค้า การส่งออกและการขนส่ง ทั้งยังอยู่กึ่งกลางระหว่างประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนามที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงเป็นตำแหน่งที่ดีที่สุดของการลงทุนในอาเซียน เพื่อเชื่อมเอเชียและเชื่อมโลกโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ต่อยอดความสำเร็จมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกหรือ Eastern Seaboard ซึ่งดำเนินมาตลอดกว่า 30 ปีที่ผ่านมา โดยในครั้งนี้นักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) มีเป้าหมายหลักในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุนซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและทำให้ เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยในระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต 3 จังหวัดคือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่อรองรับการขับเคลื่อน เศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็น

ประธาน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2563)

สำหรับพื้นที่เขตส่งเสริมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ Eastern Economic Corridor (EEC) แผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ 4.0 ที่ภาครัฐเร่งผลักดันอย่างต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ได้กำหนดโซนอีอีซี จำนวน 5 พื้นที่ เช่น โซนการบินภาคตะวันออก สนามบินอู่ตะเภา, โซนส่งเสริมนวัตกรรม EECi, โซนส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล, โซนอุตสาหกรรม Smart Park และ โซนอุตสาหกรรมเหมราช ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยองสิ่งที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ คือเรื่อง รายละเอียดของกฎหมายต่างๆ และสิทธิประโยชน์ โดยหากพิจารณาจาก “พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” หรือเรียกกันสั้นๆ ว่า “พ.ร.บ. อีอีซี” จะพบว่า พื้นที่โซนอีอีซีได้มีกฎหมายแยกออกมาจากกฎหมายปกติเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการต่างๆ ประกอบด้วย 1) กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน 2) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร 3) กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องจักร 4) กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข 5) กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เฉพาะเพื่อการอนุญาตให้คนต่างด้าวตามมาตรา 45 (1) หรือ (2) อยู่ต่อในราชอาณาจักร 6) กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ 7) กฎหมายว่าด้วยโรงงาน และ 8) กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน หากกฎหมายกำหนดให้ผู้ดำเนินการหรือผู้กระทำได้ต้องได้รับอนุมัติใบอนุญาต ก็ให้ถือว่าเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายอีอีซี เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติ

ขณะที่สิทธิประโยชน์ที่ให้กับผู้ลงทุน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ลงทุนต่างชาติ ถือว่าให้สิทธิประโยชน์ที่ค่อนข้างมากทั้งสิทธิทางการเงิน การลงทุน ความยืดหยุ่นในการพาคนต่างด้าวเข้ามาอยู่อาศัย และกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จนนักวิชาการด้านอสังหาริมทรัพย์เป็นกังวลว่าให้สิทธิมากเกินไปหรือไม่ โดยเฉพาะกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่เปิดโอกาสให้คนต่างชาติมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือห้องชุดในโซนอีอีซี ทั้งเพื่อประกอบกิจการและเพื่ออยู่อาศัยได้ ซึ่งขัดกับหลักการของประมวลกฎหมายที่ดินที่ไม่สามารถถือกรรมสิทธิ์ได้โดยตรงนอกจากนี้ สิทธิประโยชน์ด้านระยะเวลาการเช่าที่ให้อยู่ถึง 50 ปี ต่อได้อีก 49 ปี รวมแล้วเท่ากับ 99 ปี ก็ถือเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาก เพราะสิทธิการเช่าปกติของไทย เท่ากับ 30 ปี ซึ่งหากย้อนกลับไปเรื่องการขยายสิทธิการเช่า มีความพยายามในการนำเสนอเรื่องขยายเวลาเช่าเป็น 99 ปี ให้เหมือนกับหลายประเทศ แต่ก็ถูกต่อต้านตกไปในทุกครั้ง แต่เพราะภาครัฐต้องการสร้างสิทธิประโยชน์ที่ดึงดูดใจนักลงทุนต่างชาติมาก จึงใช้กลยุทธ์ให้เช่า 50 ปี ต่อได้อีก 49 ปี เพื่อจูงใจต่างชาติ และลดแรงต่อต้าน เพราะไม่ได้ใช้ 99 ปีแบบตรงๆ นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้คนต่างชาติมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือห้องชุดในโซนอีอีซี ทั้งเพื่อ

ประกอบกิจการและเพื่ออยู่อาศัยได้ไม่เก็บค่าธรรมเนียม แคมภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตาม พระราชบัญญัติ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกพ.ศ. 2561 มาตรา 35 ให้สำนักงานและผู้ซึ่งทำธุรกรรมกับสำนักงานในกิจการเกี่ยวกับที่ดินและอสังหาริมทรัพย์บรรดาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามกฎหมายนั้น ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการให้สิทธิกับคนต่างชาติ

การส่งเสริมการลงทุนไม่จำเป็นต้องให้ต่างชาติมากขนาดนี้ ในขณะที่การลงทุนข้ามชาติในอาเซียน เรียงตามลำดับแล้วไทยอยู่อันดับ 5 อันดับแรกๆ ได้แก่ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์และมาเลเซีย อีอีซีจึงเป็นการส่งเสริมให้ต่างชาติมา “ยึด” ประเทศไทย มาช่วงชิงทรัพยากร แย่งงานคนไทย และทำให้คนไทยยากจนลง ไม่ได้ทำให้ประเทศไทยร่ำรวยขึ้น (โสภณ พรโชคชัย, 2563) ดังนั้นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่รัฐบาลกำลังดำเนินการอยู่นี้แม้จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นก็ตาม หากมองในทางกลับกัน รัฐบาลได้เอื้อประโยชน์ให้แก่นักลงทุนต่างชาติมากมายมหาศาลโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับและผลกระทบอย่างอื่นตามมา อาทิเช่น ปัญหาทางด้านสังคมและกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคง ด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ที่จะเกิดขึ้นตามมา บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสิทธิประโยชน์และการเสียประโยชน์และประชาชนได้อะไรจากเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ Eastern Economic Corridor (EEC) และเพื่อเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ Eastern Economic Corridor (EEC) ให้บรรลุผลสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ความหมายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2563) ได้ให้ความหมายคำว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” หมายถึง พื้นที่แห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมาย และการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนั้นจะมีการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพของอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีการอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ตั้งแต่ระบบการขนส่ง ไฟฟ้า ประปา นอกจากนี้ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่องได้แก่ การจัดให้มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้

ถือเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมท้องถิ่นนั้น ให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น

ปวริศ เลิศธรรมเทวี และคณะ (2560) คำว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zones: SEZs) มีความหมายครอบคลุมถึง การจัดตั้งเขตพื้นที่เป็นการเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการค้าและการลงทุน รวมทั้งการให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่าง ๆ อาทิ การอุตสาหกรรม การพาณิชย์กรรมการบริการ หรือกิจการอื่นที่เป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ Special Economic Zones (SEZs) หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ โดยมีสาระสำคัญในเรื่องการจัดให้พื้นที่หนึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษตามกฎหมาย กฎระเบียบหรือนโยบายทางการค้า ที่เรียกว่า “Trade Laws” อาจแตกต่างหรือได้รับยกเว้นจากที่บังคับใช้ภายในประเทศ โดยทั่วไปจะเป็นการยกเว้นมาตรการทางภาษีอาทิสศุลกากร ออกร หรือการยกเลิกการจำกัดปริมาณสินค้าขาเข้า เป็นต้น

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ได้กล่าวถึงเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ไว้ว่า โดยที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนและอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และเพื่อกระจายการพัฒนาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทั่วถึง ซึ่งนโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) ที่ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และเขตจังหวัดอื่นที่ติดต่อหรือเกี่ยวข้อง ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาด้วยความพร้อมด้านการคมนาคม การขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน ความต้องการของผู้ประกอบการ การจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ และความเชื่อมโยงกับศูนย์กลางเศรษฐกิจอื่น ๆ แต่โดยที่การดำเนินการดังกล่าวอยู่ระหว่างการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกขึ้นเพื่อดำเนินการไปพลางก่อน การบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูประบบเศรษฐกิจ การยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม

พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 มาตรา 4 และ มาตรา 6 (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ได้ให้ความหมายของคำว่า “เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” หมายความว่า พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออกที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

(1) พัฒนากิจการทางเศรษฐกิจที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

(2) จัดให้มีการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจรเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการประกอบกิจการ

(3) จัดทำโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่องประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบโดยสมบูรณ์

(4) กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่โดยสอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(5) พัฒนาเมืองให้มีความทันสมัยระดับนานาชาติที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยอย่างสะดวกปลอดภัย เข้าถึงได้โดยถ้วนหน้าและการประกอบกิจการอย่างมีคุณภาพ

การพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหมายความว่า การกำหนดและการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ และการจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกกระเปาะเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อให้เกิดการบูรณาการอันจะทำให้ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกและพื้นที่ต่อเนื่องมีการพัฒนาอย่างสมบูรณ์และยั่งยืนในทุกมิติ มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการรวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและจำเป็นต่อการอยู่อาศัย การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวการสาธารณสุข การศึกษา และการอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอได้มาตรฐานสากล และมีความต่อเนื่อง (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

กล่าวโดยสรุป เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ คือเขตพื้นที่ที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นในเขตภาคตะวันออกโดยตราเป็นกฎหมายเฉพาะ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง หากมีการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ ให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้มีการประกอบพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ทันสมัย สร้างนวัตกรรมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีการบูรณาการการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคให้ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันทั้งในและนอกเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เพื่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศและประชาชน

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

แนวคิดแบบ Impressionism ซึ่งอาจได้แก่เขตเศรษฐกิจที่เปิดเสรีอย่างเต็มขั้น กล่าวคือ เขตเศรษฐกิจพิเศษที่จัดตั้งขึ้นทั้งทางศุลกากรและข้อกีดกันนอกเหนือจาก พิกัดศุลกากร อีกทั้งยังเปิดเสรีให้นักลงทุนโดยไม่จำกัดสัญชาติเข้ามาประกอบกิจการได้ อย่างเต็มที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษในลักษณะนี้ก็คือ ระบบที่เปิดเสรีเต็มที่ อีกรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ เขตเศรษฐกิจพิเศษที่เกิดขึ้นจากการคิดคำนวณประโยชน์ของรัฐโดยแท้ (สอดคล้อง กับแนวคิดแบบ Nationalism) รัฐอาจเข้าควบคุมไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อกำหนด ทิศทางหรือพฤติกรรมของนักลงทุนภายในรัฐ (สอดคล้องกับแนวคิดแบบ Paternalism, Regulatory หรืออาจรวมถึง Socialism) แนวคิดแบบนี้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างค่อนข้าง ง่ายเพราะตั้งอยู่ภายใต้บริบทของโลกแห่งความเป็นจริง กรณีนี้สอดคล้องกับสำนักคิดแบบ สัจจะนิยม หรือ “Realism” ประชาชนย่อมเห็นประโยชน์อันใกล้ที่จะตกต่อคนภายในรัฐ แต่ทว่าอาจยากที่จะเห็นประโยชน์ระยะยาวเพราะเขตเศรษฐกิจในลักษณะนี้ไม่น่าที่จะมี ศักยภาพในการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติได้เลย อันจะทำให้การขยายขนาดทางเศรษฐกิจ เป็นไปอย่างเชื่องช้าอย่างมาก (ปวิศร เลิศธรรมเทวี และคณะ, 2560)

นอกจากนี้เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่การ พัฒนาเฉพาะแต่จะเน้นการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบ โดยลดกฎระเบียบที่ไม่ จำเป็น ใช้เทคโนโลยีระบบเครือข่ายมีการให้บริการแบบศูนย์บริการร่วม ทำให้เกิดความ รวดเร็วในการบริหารจัดการ ส่วนเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศกำลังพัฒนามีความจำเป็น ในการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากสภาพการเมืองระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการลงทุน ธุรกิจการค้า มีความล่าช้าและมีกฎระเบียบมาก จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจ พิเศษเพื่อวางกฎระเบียบให้เกิดความคล่องตัวในการทำธุรกิจ (ศิริวรรณ มนอัคระผดุง, 2563)

การวิเคราะห์ประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาค ตะวันออก

การวิเคราะห์ประโยชน์และผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการจัดตั้งเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) มีประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้:-

1. ด้านสังคมและกฎหมาย

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ย่อมก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายโดย เสรีของแรงงาน เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ทางการผลิตและการค้า การให้บริการ ในเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่มีสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในพื้นที่ทำให้การเคลื่อนย้าย

แรงงานเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกก่อให้เกิดการการผลิต สินค้า บริการ การลงทุน เงินทุนหรือแรงงาน กรณีนี้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการแข่งขันที่สูงขึ้นของตลาดสินค้าและบริการ รวมทั้งแรงงาน ผลประโยชน์ย่อมตกอยู่กับผู้บริโภครายในประเทศที่มีสิทธิเลือกรับในการบริโภคสินค้าและบริการที่ดีที่สุด ในราคาที่คุ้มค่าน่ามากที่สุดนอกจากนี้แรงงานย่อมมีบทบาทสำคัญ กล่าวคือ แรงงานไทยจึงต้องพัฒนาทักษะฝีมือในการทำงานของตนเองให้สามารถแข่งขันกับชาวต่างชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ดังนั้นรัฐจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมที่จะรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานดังกล่าวเมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือดูแลคุ้มครองสิทธิของแรงงานคนไทยและคนต่างชาติจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

อย่างไรก็ตามการนำพาซึ่งการเคลื่อนย้ายของแรงงานและคนต่างด้าวเข้ามาภายในประเทศ ย่อมหลีกเลี่ยงมิได้ที่จะเกิดปัญหาทางสังคมที่ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ซึ่งปรากฏในหลากหลายลักษณะ อาทิการลักลอบขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมาย การใช้กำลังบีบบังคับ การใช้ความรุนแรง เป็นต้น อาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นนี้ยังหมายถึงการก่อการร้าย หรืออาชญากรรมในลักษณะธรรมดา อาทิการจี้ปล้นหรือโจรกรรมทรัพย์สินส่วนบุคคล การประทุษร้าย (ปวิศร เลิศธรรมเทวี และคณะ., 2560)

นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ที่เคยอยู่อาศัยหรือทำมาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อาจได้รับผลกระทบจากการต้องสูญเสียอาชีพดั้งเดิมหรือวิถีการใช้ชีวิตในการประกอบอาชีพต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เนื่องจากการประกาศเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจะดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะ เพื่อดำเนินการใช้พื้นที่ในภาคอุตสาหกรรม การผลิตสินค้า ให้บริการ การท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมายอันมีผลต่อการปรับตัวของประชาชนต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ส่วนด้านกฎหมายนั้น พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ได้ยกเว้นกฎหมายบางอย่างเพื่อให้การขับเคลื่อนไม่ติดข้อจำกัด เช่น การยกเว้นกฎหมายผังเมืองในการจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค หรือการยกเว้นกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) เพื่อให้พื้นที่ดินของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรมาใช้ประโยชน์ได้ หรือแม้แต่การยกเว้นบางมาตราของ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่ไม่จำกัดว่าผู้เชี่ยวชาญที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะมีคุณสมบัติตรงตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ (ilaw, 2563) ภายใต้ว พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกพ.ศ. 2561 ทำให้พื้นที่ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก มีการให้

"สิทธิประโยชน์" แก่นักลงทุน ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิทยาศาสตร์ ทั่วโลก (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.), 2563) ได้แก่

1. ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับบางกิจกรรมได้นานสูงสุด 13 ปี (อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุนฯ)
2. ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับ เครื่องจักร วัตถุดิบ ที่นำ เข้ามาผลิตเพื่อส่งออก และของที่นำเข้ามา เพื่อการวิจัยและพัฒนา
3. เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการลงทุนการวิจัย และพัฒนาการส่งเสริมนวัตกรรม หรือการพัฒนาบุคลากรเฉพาะด้านของกิจการในอุตสาหกรรมเป้าหมาย
4. อนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ ที่ดินเพื่อประกอบกิจการ ที่ได้รับการส่งเสริม
5. สิทธิการเช่าที่ดินราชพัสดุสิทธิการเช่าที่ดินราชพัสดุ ถึง 50 ปี และสามารถพิจารณาต่ออายุอีก 49 ปี
6. อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 17% ต่ำสุดในอาเซียนสำหรับผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ หรือนักวิจัย ที่มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนดในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมตามกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย หรือ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกฯ ดังกล่าวพบว่าได้เอื้อประโยชน์ให้กับนักลงทุนหรือแรงงานต่างด้าว กฎหมายดังกล่าวยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอที่สามารถควบคุมนักลงทุนและแรงงานต่างด้าวได้อย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีศร เลิศธรรมเทวี และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กล่าวถึงประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ การขาดกฎหมายแม่บทที่กำกับดูแลประเด็นดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อความชัดเจนและสภาพบังคับในการแปลงแผนดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษลงสู่ภาคปฏิบัติอีกทั้งประเด็นเรื่ององค์การกำกับดูแลและบังคับใช้ให้นโยบายบังเกิดผลในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัด กล่าวคือ ประเทศไทยยังไม่มีองค์กรกลางที่จะทำหน้าที่ทั้งกำหนดนโยบายและตรวจสอบผลการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เป็นระบบนโยบายว่าด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานกำหนดนโยบายในภาพรวม โดยมีหน่วยงานฝ่ายบริหารอื่น ๆ ฉะนั้นภาพรวมเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย โดยเฉพาะเรื่องกฎหมาย นโยบายและการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้อง ประเทศไทยยังขาดกฎหมายหลักและองค์กรกลางที่จะทำหน้าที่กำหนดทิศทางและวางกรอบการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง กาญจนานิล และคณะ(2560) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของรัฐในการ

พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษตราด ผลการศึกษาพบว่าปัญหาด้านการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย ประกอบไปด้วย ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองรวมจังหวัดตราด ปัญหาสถานะบุคคลและการค้ามนุษย์ และปัญหาสาธารณสุขและการประกันสุขภาพและ ปัญหาด้านการจัดสร้าง โครงสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคมพบว่าปัญหาเกิดขึ้นในการดำเนินการจัดสรรที่ดินโดยกรมธนารักษ์ที่ เป็นตัวแทนภาครัฐในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และเสนอเงื่อนไขการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด แก่ผู้ลงทุน แต่เอกชนไม่มีความมั่นใจในประเด็นกฎหมายนิคมอุตสาหกรรม

2. ด้านเศรษฐกิจ

การดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่อีอีซี ซึ่งภาครัฐมองว่า จะส่งผลบวกไม่เพียงแต่ในพื้นที่อีอีซีเท่านั้น แต่ยังกระจายไปยังพื้นที่ใกล้เคียง และภาพรวมของประเทศไทยและ เศรษฐกิจไทยมีโอกาที่จะขยายตัวจากการลงทุนใหม่ๆ ในอีอีซี ประกอบกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกสามารถสร้างรายได้และผลกำไรจากสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่ได้รับจากอีอีซี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยกเว้นภาษียกเว้นอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร วัตถุดิบ และการได้รับการยกเว้นทางกฎหมายรวมถึงการลงทุนของนักลงทุน นักวิจัยต่างชาติแต่รายได้เหล่านี้อาจกระจุกตัวอยู่กับนักลงทุน ผู้ประกอบการ เป็นคนไม่กี่กลุ่มขณะที่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอาจมีรายได้จากเพียงค่าจ้างรายวันหรืออาจไม่ได้ผลประโยชน์จากส่วนนี้เลยหากเจ้าของกิจการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งค่าแรงถูกกว่าคนในพื้นที่

นอกจากนี้บรรดาผู้ประกอบการภายในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษย่อมมีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน (ปิโอไอ) และคณะกรรมการนโยบายฯ ยังกำหนดให้ผู้ประกอบการได้รับประโยชน์เช่นเดียวกับผู้ประกอบการในเขตปลอดอากร คลังสินค้าทัณฑ์บน หรือเขตประกอบการเสรีได้อีกด้วย ส่วนในกรณีที่ต้องการนำเข้า-ส่งออก นักลงทุนอาจได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน และสามารถใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศเพื่อชำระสินค้าหรือบริการในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้ (Ilaw, 2563)

ผลกระทบหรือผลเสียด้านเศรษฐกิจจากหลายบทเรียนที่ประเทศไทยดึงต่างชาติเข้ามาร่วมพัฒนาโครงการใหญ่ๆ หลายโครงการ เราไม่สามารถให้ต่างชาติที่เข้ามาลงทุนแบ่งปัน Knowhow ใหม่ๆ เหล่านั้นให้กับบุคลากรของไทยที่ไปร่วมงานกับต่างชาติได้ นอกจากนี้การแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ทำให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ยังไม่มีความพร้อมและขีดความสามารถยังไม่เพียงพอต่อการแข่งขันในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกที่กำลังเติบโตเร็วเกินไป

อย่างไรก็ตามปัญหาที่กำลังจะตามมาอีกก็คือ การพุ่งขึ้นของราคาที่ดินและการค้าที่ดิน ทำให้เกษตรกรที่เคยเช่าที่ดินทำการเกษตรและการประมงมายาวนาน ต้องถูกยกเลิกสัญญาเช่าโดยทันทีเมื่อเจ้าของที่ดินขายที่ดินให้กับนักลงทุน ตัวอย่างเช่น โครงการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม ในพื้นที่ตำบลเขาหิน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมไปถึงการเวนคืนที่ดินจากการขยายระบบโครงการพื้นฐาน เช่น โครงการพัฒนาขนส่งสินค้าคอนเทนเนอร์ (ICD) พื้นที่ประมาณ 800 ไร่ ในตำบลหนองตึนบก อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น (ilaw, 2563)

3. ด้านความมั่นคง

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกได้กระทบต่อสังคมเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังกระทบต่อความมั่นคงของประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับผลกระทบที่มีต่อภาครัฐ โดยเฉพาะด้านความมั่นคง เช่นกรณีมีแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานก็จะต้องมีฐานข้อมูลของคนต่างชาติที่เข้ามาทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจของหน่วยงานรัฐซึ่งได้แก่ ทะเบียนราษฎรและทะเบียนประวัติการประกอบกิจการหรืออาชีพ การเสียภาษีอากร ของคนต่างด้าว และสิ่งที่คนต่างด้าวจะต้องปฏิบัติเมื่อเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยรวมถึงมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ การลงโทษทางแพ่งอาญาและทางปกครอง ฐานข้อมูลนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกอย่างยิ่ง

นอกจากนี้การให้กรรมสิทธิ์แก่คนต่างชาติในการถือครองอสังหาริมทรัพย์ได้ เป็นสิทธิประโยชน์ด้านระยะเวลาการเช่าที่ให้อย่างถึง 50 ปี ต่อได้อีก 49 ปี รวมแล้วเท่ากับ 99 ปีนั้น ถือเป็นการใช้ที่ดินในระยะยาว เพราะหากรัฐดำเนินการไม่รอบคอบอย่างถูกต้อง อาจทำให้พื้นที่ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทราคนต่างชาติก็จะพยายามหาช่องทางในการครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวได้ซึ่งถือเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศอย่างหนึ่ง และอาจทำให้ประชาชนคนไทยในพื้นที่ไม่มีที่ดินอาศัยอยู่หรือที่ทำกินต่อไปในอนาคตหากมีคนต่างชาติเข้ามาถือการครอบครอง อย่างไรก็ตาม การที่มีชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนหรือมาทำงานจะก่อให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่รวมกันเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของตนเองซึ่งนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงของประเทศ

ส่วนปัญหาการเปลี่ยนแปลงผังเมือง กัญจน์ ทัดติยกุล ผู้ประสานงานกลุ่มศึกษาการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC Watch) เปิดเผยว่า กระบวนการมีส่วนร่วมที่ผ่านมามีข้อจำกัด ประชาชนในพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงผังเมืองส่วนมากไม่ได้รับรู้และเข้าร่วมให้ความคิดเห็น ประกอบกับระยะเวลาในการรับฟังทั้งๆ ที่เป็นผังเมืองที่ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัดมีเนื้อหาและรายละเอียดเป็นจำนวนมาก แต่เวทียรับฟังที่เกิดขึ้นเป็นเวทีที่จัดเพียงครั้งวัน และมีเวลาเพียงน้อยนิดสำหรับผู้เข้าร่วมในการ

แสดงความคิดเห็นนอกจากนี้ ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ จนถึงวันนี้ยังไม่มี การให้ข้อมูล-ร่าง-ผังเมือง EEC แก่บุคคลทั่วไป การจะได้มาต้องมีการข่มขู่ร้องขอ และไม่มี การปิดประกาศเพื่อรับคำร้องของผู้มีส่วนได้เสียที่อาจจะถูกรอนสิทธิในที่ดินจากการประกาศใช้ ผังเมือง EEC (Ilaw, 2563)

4. ด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

การจัดตั้งการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ย่อมมีผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ทำให้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมการเกิดเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ดังกล่าวย่อมนำมาซึ่งความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน อุตสาหกรรม และการเคลื่อนย้ายของแรงงาน แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการค้าการลงทุนและอุตสาหกรรม ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ย่อมส่งผลให้มีความเป็นเมืองขยายตัว มากขึ้น มีการใช้ทรัพยากรมาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการมากยิ่งขึ้น สิ่ง ที่ตามมา คือปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ อาทิเช่น การเกิดฝุ่นละออง มลพิษ ทางอากาศและเสียง น้ำเสีย ขยะมาก เป็นต้น ดังนั้นหากไม่มีระบบการจัดการ ที่ดีรวมทั้ง มาตรการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพย่อมก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ตามมาได้เช่นกัน

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลจาก "รายงานศึกษาธรรมาภิบาล ด้านที่ดินในพื้นที่เขต เศรษฐกิจพิเศษชายแดนและระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก" ที่จัดทำโดยนักวิชาการ และภาคประชาชน พบว่า นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษทำลายหลักนิติธรรม (rule of law) และรอนสิทธิของประชาชน อีกทั้งยังไม่มีงานศึกษาใดๆ มารองรับ นับตั้งแต่ การศึกษาถึงความเป็นไปได้ การจัดทำรายงานประเมินผลกระทบด้านสังคมและ สิ่งแวดล้อม (EIA) และการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมระดับ ยุทธศาสตร์ (SEA) และที่สำคัญการขาดมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนแม้แต่นักธุรกิจหรือ ผู้ประกอบการในท้องถิ่น การขาดกระบวนการดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิด ผลกระทบและนำไปสู่การคัดค้านหรือความขัดแย้งกับประชาชน (Ilaw, 2563)

สำหรับปัญหาด้านสาธารณสุขพบว่า สถานการณ์ปัญหาที่เป็นผลมาจากการจัดตั้ง เขตเศรษฐกิจพิเศษมีเหตุผลสำคัญกล่าวคือผู้รับบริการสุขภาพมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นจาก การเพิ่มตัวของประชากรแรงงานที่อาจเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเขตเศรษฐกิจเพื่อ แสวงหาตลาดแรงงานที่มีโอกาสและผลตอบแทนมากยิ่งขึ้น การนำพาซึ่งคนมิได้นำมา เฉพาะปัญหาอาชญากรรมแต่ยังส่งผลกระทบต่อเรื่องความต้องการด้านสาธารณสุข ยิ่งกว่านั้น ระบบการประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย

ไทยเนื่องจากมีจำนวนที่เกินอัตราตามที่กฎหมายกำหนด ปัจจุบันการดูแลสุขภาพแรงงานข้ามชาติภายใต้ระบบการประกันสุขภาพในประเทศไทยมี 2 ระบบ คือ ระบบประกันสังคมและระบบประกันสุขภาพรายปีของกระทรวงสาธารณสุข แต่พบว่าระบบดังกล่าวยังขาดประสิทธิภาพในการผลักดันให้แรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพได้ครอบคลุม (ปวีศรี เลิศธรรมเทวี และคณะ., 2560) นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายแรงงานของคนต่างชาตินำพาเชื้อโรคเข้ามาแพร่ระบาดให้กับคนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนไทยได้ ดังนั้นหากไม่มีระบบการจัดการทางด้านสาธารณสุขที่ครอบคลุมทั้งมาตรการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพย่อมก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมา

แนวทางที่เป็นประโยชน์และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกหรือ Eastern Economic Corridor (EEC) สรุปได้ ดังนี้

1. ด้านสังคมและกฎหมาย

1.1 รัฐจะต้องเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมที่จะรองรับการเคลื่อนย้ายของแรงงานต่างชาตินี้เข้ามาลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือดูแลคุ้มครองสิทธิของแรงงานทั้งแรงงานไทยและแรงงานต่างชาตินี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

1.2 ควรจัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการ นักลงทุน แรงงานต่างชาติ และประชาชนในพื้นที่ EEC ที่ประสบปัญหาต่างๆอันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนช่วยเหลือให้คำแนะนำ หรือคำปรึกษาทางด้านกฎหมายและแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในพื้นที่ EEC ของกลุ่มคนที่หลากหลายที่มาจากหลายพื้นที่

1.3 การออกกฎหมายที่มาบังคับใช้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรือ EEC ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนคนไทยเป็นหลัก ไม่เอื้อประโยชน์หรือให้สิทธิประโยชน์ให้กับนักลงทุนต่างชาติหรือแรงงานต่างชาติมากเกินไป โดยให้ยึดหลักการของกฎหมายของประเทศไทยเป็นหลัก

2. ด้านเศรษฐกิจ

2.1 ควรมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาผู้ประกอบการ นักลงทุนรายใหม่ เพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่นใจในการลงทุน และจัดตั้งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเข้าสู่การแข่งขันในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จเพื่อบริการข้อมูลและประสานงานในด้านต่างๆให้ผู้ประกอบการ นักลงทุนและแรงงานในพื้นที่ EEC

2.2 ควรให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและกำกับดูแลการดำเนินการของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ส่วนผู้ประกอบการภาคเอกชนควรมีการเตรียมพร้อมหรือเตรียมการเพื่อการลงทุนในพื้นที่ EEC โดยศึกษาจากกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการรวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่ควรได้รับในการลงทุนในพื้นที่ EEC

3. ด้านความมั่นคง

3.1 แรงงานที่เคลื่อนย้ายเข้ามาทำงานในพื้นที่ EEC ทั้งแรงงานต่างด้าวหรือคนในพื้นที่อื่นๆ อาจจะส่งผลให้เกิด ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดในพื้นที่ตามมา ดังนั้นรัฐบาลต้องจัดกำลังเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่ EEC และหน่วยงานต่างๆรัฐต้องมีการบูรณาการในการจัดเก็บข้อมูลและเข้าถึงข้อมูลของแรงงานต่างชาติและแรงงานนอกพื้นที่ที่เข้ามาในพื้นที่ EEC เพื่อตรวจสอบประวัติส่วนบุคคลได้ตลอดเวลาหากมีปัญหอาชญากรรมเกิดขึ้น

4. ด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข

4.1 ควรมีมาตรการป้องกันและเยียวยาความเสียหายในด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ของประชาชนในพื้นที่EEC เพื่อให้เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นไปได้อย่างยั่งยืนและบริหารจัดการให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

4.2 ควรให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหามลพิษในพื้นที่ EEC การบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบำบัดน้ำเสียและขยะ ภายในพื้นที่โดยรอบเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวมทั้งการเฝ้าระวังการปล่อยมลพิษในรูปแบบต่างๆ ของอุตสาหกรรมที่มีการแข่งขันในเขตพัฒนาพิเศษ และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่ EEC ได้เข้าใจถึงการพัฒนาที่จะนำความเจริญมาสู่พื้นที่ EEC และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมรวมทั้งควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ไม่สามารถแก้ไขได้

บทสรุป

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีข้อดีในการส่งเสริมให้นักลงทุนต่างชาติได้เข้ามาลงทุนในพื้นที่ EEC และยังกระจายไปยังพื้นที่ใกล้เคียง และภาพรวมของประเทศไทย และทำให้เศรษฐกิจไทยมีโอกาที่จะขยายตัวจากการลงทุนใหม่ๆ ใน EEC โดยให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน ผู้ประกอบการ และแรงงานต่างชาติอาทิเช่น การยกเว้นภาษี ยกเว้นอากรขาเข้าสำหรับ เครื่องจักร วัตถุดิบ และการได้รับการยกเว้นทางกฎหมายรวมถึงการลงทุนของนักลงทุน นักวิจัยต่างชาติแต่รายได้เหล่านี้อาจจะถูกตัวอยู่กับนักลงทุน ผู้ประกอบการ เป็นคนไม่กี่กลุ่มขณะที่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอาจมี

รายได้จากเพียงค่าจ้างรายวันหรืออาจไม่ได้ผลประโยชน์จากส่วนนี้เลยหากเจ้าของกิจการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งค่าแรงถูกกว่าคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามหลักภายใต้ระบอบทุนนิยมนำพาความเจริญก้าวหน้าสู่ประเทศขณะที่กลับก่อปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรของสังคม แต่ทั้งนี้แล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจดูเหมือนเป็นการสร้างความมั่งคั่ง แต่ต้องให้มีความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องได้รับผลกระทบน้อยที่สุด หรือต้องไม่ให้เกิดกระแสนั้น ควรเป็นการมองอนาคตเพื่อสังคมว่าอยู่ ที่ไม่ได้มองเพียงแค่มิถุนายนเพียงอย่างเดียวโดยไม่สนใจสิ่งที่จะเกิดตามมาในอนาคตอันใกล้ด้วย แต่แล้วในความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อม ที่ได้มีการพัฒนาที่นั้นย่อมเกิดความสูญเสียเป็นเรื่องธรรมดา ที่ต้องเกิดขึ้นทุกแห่งหนที่ทุกคนมุ่งแต่ความโอ้อ่า มั่งมี แต่ความสูญเสียตามมาแล้ว ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่กับภัยธรรมชาติที่ตามมาเช่นกัน จึงต้องมีสติและขอบเขตของพัฒนาเช่นกัน เศรษฐกิจก้าวหน้า สิ่งแวดล้อมต้องได้รับการพัฒนาเหมือนกัน จึงจะเกิดการพึ่งพาอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกยังก่อให้เกิดประโยชน์และผลกระทบหรือผลเสียทั้งใน ด้านสังคมและกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคง ด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข ดังนั้นการที่รัฐดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกจำเป็นต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจเพื่อแลกกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมและกฎหมาย เศรษฐกิจ ความมั่นคง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข โดยหาวิธีการหรือแนวทางในการป้องกันผลกระทบ ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในพื้นที่ EEC เพื่อเตรียมรองรับการเป็นเขตอุตสาหกรรมการค้า การลงทุน การขนส่งระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวและการให้บริการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 2/2560 เรื่อง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (2563, 4 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 19 ง. หน้า 30.
- บรรจง กาญจนานิลและคณะ. (2560). บทบาทของรัฐในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ: กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษตราด. *วารสารรัฐศาสตร์*, 12(26), 78-79.
- ปวีตร เลิศธรรมเทวี และคณะ. (2560). *การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวทางของอาเซียน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561. (2563, 4 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 34. หน้า 2.

- ศิริวรรณ มนอัคระผดุง. (2563). การจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2563, จาก http://library.senate.go.th/document/Ext8665/8665127_0008.PDF
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.). (2563). *โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ 4.0*. สืบค้น 2 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.eeco.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *ชายฝั่งทะเลตะวันออก: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรม. วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. สืบค้น 2 พฤษภาคม 2563, จาก <https://forbesthailand.com/commentaries/insights/eastern-economic-corridor-eec.html>
- โสภณ พรโชคชัย. (2563). *ผังเมืองอีอีซีกับการขยายชาติ*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.area.co.th/thai/area_announce/area_press.php?strquery=press_announcement3476.htm
- ilaw. (2563). *"EEC" เขตเศรษฐกิจ "พิเศษ" สำหรับใคร?*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2563, จาก <https://ilaw.or.th/node/5358>